
Rapport fra

ARBEIDSUTVALGET FOR MILJØSTRATEGI

Norges Jeger-
og Fiskerforbund

Innhold

Oppsummert.....	4
Innledning	5
Bakgrunn for arbeidet	6
Mandat fra forbundsstyret.....	6
Arbeidsgruppas sammensetning og arbeid	7
Arbeidsgruppas møter	7
Del 1 Miljø- og bærekraftarbeid i NJFF per i dag	9
Fiske	9
Jakt.....	10
Skytebaner	10
Opplæringsvirksomheten.....	11
Litt om barn og unge spesielt	12
Annet	12
Hytter	12
Klubbhus	12
Gapahuker/ leirplasser	12
Sporløs ferdsel.....	13
Delingsøkonomi.....	13
Politisk arbeid/ arbeid opp mot myndigheter	13
Utfordringer	14
Viktige miljøtiltak som både din forening og du selv kan bidra med.....	14
Er NJFF bevisste på at vi gjør mye for natur og miljø?	14
Andre momenter fra spørreundersøkelsen.....	15
Tilbakemeldinger på arbeidet med en miljøstrategi	16
Hva må til for at NJFF tar et tydeligere miljøansvar enn i dag?	16
Del 2 Beskrivelse av problemer og dilemmaer ved dagens situasjon.....	18
Aktiviteter	18
Bærekraftig høsting	18
Stanse tap av natur.....	19
Vår egen arealbruk.....	19
Motorisert ferdsel og tilgjengelighet	20
Sporløs ferdsel og forsøpling	21
Forholdet til andre utmarksbrukere og jegere seg imellom.....	21

Klær og utstyr.....	22
Båter, hytter, klubbhus og andre bygg	22
Forvaltning innen fiske	23
Skytebaner	24
Støy.....	24
Avrenning og avfall	24
Arealbruk knyttet til skytebaner.....	25
Opplæringsvirksomheten.....	26
Materiell.....	26
Del 3 Oppsummering og veien videre.....	28
Forslag til miljøstrategi for NJFF 2024–2030	28
Tiltak, gjennomføring og implementering	29
Veien videre	30

Oppsummert

Arbeidsgruppa har brukt mye av sin tid på å drøfte problemstillingene og dilemmaer knyttet til NJFF som organisasjon og våre aktiviteter. Våre diskusjoner har vært mange og dekkende for store deler av NJFFs virksomhet, men på ingen måter utfyllende. For arbeidsgruppa har det vært viktigst å lage en strategiplan som kan brukes av hele organisasjonen, uansett om det er en lokalforening, et regionlag eller administrasjonen.

Drøftingen av problemstillinger og dilemmaer har sammen med funnene fra spørreundersøkelsen blitt grunnlaget for vårt forslag til miljøstrategi for NJFF i årene 2024–2030. Forslaget ligger som vedlegg til denne rapporten.

Arbeidsgruppen foreslår at følgende ambisjoner legges til grunn for NJFFs miljøstrategi:

- NJFF skal redusere sitt fotavtrykk innenfor våre kjerneaktiviteter jakt, fiske og annet friluftsliv
- NJFF skal være en tydelig stemme for bevaring av norske naturressurser på land og i havet

Ut fra disse ambisjonene har vi foreslått 13 mål som vi mener kan være med på å oppfylle ambisjonene. Disse er fordelt på de fire overordnede temaene:

- Delingsøkonomi for jegere og fiskere
- Ta vare på fiskens og viltets leveområder
- Aktiviteter
- Skytebaner

Innledning

Gjennom et drøyt år har arbeidsgruppen for en miljøstrategi arbeidet i henhold til mandatet fra forbundsstyret, og legger her fram vår rapport som inneholder en del som sier noe om status for miljøarbeidet i NJFF i dag, og en del som peker på veien videre frem mot 2030.

Arbeidsgruppen ble enige om følgende prinsipper for arbeidet:

- 1) Vi ønsker å lage en strategi som hele organisasjonen kan ta i bruk, uavhengig av organisasjonsnivå, kjerneaktiviteter og hvor man befinner seg i landet.
- 2) For å få større oversikt over hva vi allerede gjør av miljøarbeid i dag skal det gjennomføres en spørreundersøkelse.
- 3) Spørreundersøkelsen kan også brukes til medvirkning til strategien gjennom spørsmål der regionlag og lokalforeninger kan komme med sine synspunkter.
- 4) Det er viktig at strategien dreier seg om våre kjerneaktiviteter, og hva vi selv kan gjøre for å minske våre aktiviteter konsekvenser for areal og naturmangfold.
- 5) Det bør lages en digital tiltaksbank der alle organisasjonens ledd kan plukke tiltak fra. Slik kan man tilpasse strategiplanen til sitt utgangspunkt og arbeidsområder.
- 6) NJFFs visjon «Jakt- og fiskeglede til alle for alltid» skal være grunnlaget for strategiens målsettinger. Vi vil også ta utgangspunkt i [NJFFs formålsparagraf](#).
- 7) Målsetningene må være tidsavgrenset og målbare.

Vi har klart å følge disse prinsippene, men vi har også valgt å ta med mål som ikke er like tidsavgrenset og målbare som andre.

Det ligger i NJFFs natur å være opptatt av bærekraft og miljø, men vi er først og fremst en interesseorganisasjon som arbeider for å fremme jakt, fiske og annet høstingsbasert friluftsliv. For å kunne sikre vår egen og fremtidige generasjoners aktivitet, er vi avhengig av en bærekraftig forvaltning av naturressursene og fiskens og viltets leveområder.

Opplæringsvirksomheten vår står sentralt i arbeidet med å skape aksept for og å fremme interessen for våre aktiviteter. Den er også et middel for å skape bevissthet om dagens utfordringer for naturmangfoldet. Og, gjennom opplæring av barn og unge i vår organisasjon ved kurs og aktiviteter har vi muligheten til å danne naturbevisste og miljøengasjerte jegere og fiskere til fremtidens samfunn.

NJFF bidrar i stor grad til at Norge kan oppfylle FNs bærekraftsmål, både som organisasjon og gjennom våre aktiviteter. Vi skaper møteplasser, låner ut utstyr, har gratis aktiviteter for

barn og unge, praktiserer og gir opplæring i demokratiske prosesser m.m. Alt dette kan en knytte til flere av bærekraftsmålene. De mest relevante målene er mål 12 Ansvarlig forbruk og produksjon, mål 14 Livet i havet, mål 15 Livet på land og mål 17 Samarbeid for å nå målene.

Vi høster og sanker av det naturen produserer – økologisk, emballasjefritt og klimavennlig! Samtidig så bidrar også våre aktiviteter til et større press på naturmangfoldet gjennom forbruk, klimautslipp og arealendringer. Derfor er det viktig og nødvendig at NJFF har en strategi slik at vi kan rette søkelyset på der vi kan bli bedre, med mål og tiltak som gjør at vi i enda større grad kan bidra til at Norge oppfyller sine internasjonale forpliktelser.

Arbeidsgruppen har valgt å foreslå en miljøstrategi i denne omgang, som i hovedsak kan bidra til at målene som omhandler naturmiljøet skal nås.

Bakgrunn for arbeidet

I to påfølgende landsmøter har det blitt tatt inn tillegg i forslaget til handlingsplan som vedrører NJFFs miljøengasjement. Landsmøtet i 2021 vedtok et handlingsprogram der det klart slås fast at NJFF skal ta et tydelig miljøansvar, med flere underpunkter som konkretiserer hvordan dette kan følges opp.

Basert på dette fattet forbundsstyret vedtak om at det skal utarbeides en miljøstrategi, og 24.11.22 ble mandat og sammensetning for arbeidsgruppa som skal utarbeide strategien for NJFF vedtatt.

Mandat fra forbundsstyret

Det skal utarbeides forslag til en strategi for NJFFs miljø- og bærekraftarbeid som skal gjelde for alle ledd i organisasjonen. Gruppen skal vurdere hvilken betegnelse strategien bør ha. Arbeidsgruppen skal videre definere noen mål som strategien skal forankres i.

Det vil være naturlig at arbeidsgruppen tar utgangspunkt i forbundets arbeid for å ivareta fiskens og viltets leveområder. Det vil også være relevant å se til forbundets formålsbestemmelse og forbundets visjon «jakt og fiskeglede til alle – for alltid». Videre bør gruppen adressere de deler av NJFFs virkeområder som kan oppleves som utfordrende, eksempelvis støy- og forurensingsproblematikk ved skytebaner og spøkelsesfiske.

Strategien skal være todelt. Dette vil si at den både skal se på hva som gjøres i dag, samt peke ut veien videre. Arbeidsgruppen må se på hva som kan gjøres bedre, implementeres bedre og sette mål som antyder hvilken retning vi skal gå.

Det bør legges opp til en prosess som åpner for å involvere organisasjonen i arbeidet.

Forslaget til strategi skal leveres til forbundsstyret innen 01.05.2024.

Arbeidsgruppas sammensetning og arbeid

Arbeidsgruppas arbeid kan deles i tre:

- 1) **Kartlegge** dagens situasjon for miljø- og bærekraftarbeid i organisasjonen
- 2) **Avdekke** problemstillinger og dilemmaer ved egen aktivitet for miljø og bærekraft
- 3) **Lage forslag** til strategi med målsettinger og eksempler på tiltak til målene

Denne inndelingen danner også grunnlaget for denne rapporten, og det var naturlig å se på dagens situasjon og å definere forbedringspotensialet før vi satte målsettinger som kan bidra til at NJFF reduserer sitt økologiske fotavtrykk.

Arbeidsgruppa har først og fremst arbeidet via Teams med omtrent ett møte i måneden. Vi har hatt to fysiske samlinger på Gardermoen.

Arbeidsgruppen har bestått av følgende personer:

Camilla Moseid, forbundsstyret, leder av arbeidsgruppen
Anne Britt Sollie Fladvad, styremedlem NJFF Nord-Trøndelag
Jens Egil Pedersen, friluftveileder NJFF Nordland
Maria Isabell Moen, leder fiskeutvalget, NJFF Finnmark
Vidar Moen, leder Årdal JFF
Fredrik Fugelli, friluftveileder NJFF Rogaland
Bjørn Bojsen, regionleder NJFF Oslo

Mari Lovise Advocaat-Marum, Line Lillebø Osfoss og Siri Parmann fra administrasjonen i NJFF har bistått arbeidsgruppen med sekretærrolle, god kunnskap og innspill.

Arbeidsgruppas møter

Dato	Sted	Tema
27.01.23	Gardermoen	Oppstartsmøte, gjennomgang av mandat, plan for arbeidet
15.02.23	Teams	Spørreundersøkelse til organisasjonsleddene og involvering
27.02.23	Teams	Ferdigstilling av spørreundersøkelsen
26.04.23	Teams	Gjennomgang av resultatene fra spørreundersøkelsen
07.06.23	Teams	DNTs bærekraftstrategi v/Ingeborg Wessel Finstad
26.06.23	Teams	Hva tar vi med oss fra DNT sitt arbeid? «Ferdigstille» del 1 – beskrivelse av miljøarbeidet som gjøres i NJFF i dag
14.08.23	Teams	Kort oppsummering av arbeidet så langt. Del 1: Hva er hovedfunnene og hva innebærer dette for utformingen av strategien?
04.09.23	Teams	Generelle og overordnede utfordringer – problemstillinger og dilemmaer ved vår aktivitet
02.10.23	Teams	Fiske og jakt – problemstillinger og dilemmaer ved vår aktivitet
30.10.23	Teams	Skytebaner og opplæring – problemstillinger og dilemmaer ved vår aktivitet

27.11.23	Teams	Annet (hytter, delingsøkonomi, politisk arbeid, sporløs ferdsel og annet som vi ikke har fått snakket om under de andre overskriftene)
15.–16.01.24	Gardermoen	Strategiplansamling – målsetninger og mulige tiltak
05.02.24	Teams	Oppsummering fra strategisamlingen, fastsette mål
06.03.24	Teams	Gjennomgang av forslag til rapport og strategiplan
03.04.24	Teams	Ferdigstille forslag til strategi. Gjennomgang av endelig rapport via e-post frem mot leveringsfrist.

Del 1

Miljø- og bærekraftarbeid i NJFF per i dag

For å finne ut hva som gjøres ute i organisasjonen i dag, besluttet arbeidsgruppen å lage en spørreundersøkelse som ble sendt ut til alle region- og lokallag. Undersøkelsen ble sendt ut til alle region- og lokallag 7. mars 2023 og var åpen til og med 23. april samme år.

Undersøkelsen bestod av ulike spørsmål, avhengig av om de tillitsvalgte som svarte tilhørte et region- eller lokallag. Spørsmålene var delt opp i kategoriene fiske, jakt, skytebaner, opplæring, delingsøkonomi (hytter, utleie/utlån av utstyr) og miljøarbeid opp mot lokale myndigheter (høringssvar mm.). Det ble og stilt mer åpne spørsmål om bærekraft-/miljøstrategien.

Blant regionlagene har 7 besvart undersøkelsen, hvorav 2 har svart 2 ganger. Fra lokallagene mottok vi 111 svar, hvorav 29 anonyme og 82 svar fra navngitte lokallag. Av disse 82 svarene er det 64 ulike lokallag, så for noen lokallag er det flere personer som har svart.

Undersøkelsen ble sendt til alle, og det var frivillig å delta. Det er ikke gjort bakgrunnssjekk og analyser av de som valgte å svare, og vi kan derfor ikke vurdere om svarene er representative for NJFFs regionlag og lokalforeninger som helhet. Vi mener likevel at svarene kan gi en god indikasjon på hvor NJFFs arbeid står i dag.

Undersøkelsen viser at det er et veldig høyt aktivitetsnivå i NJFF. Det er en rekke fiske- og jaktaktiviteter over hele landet, og nesten alle driver med en eller flere former for opplæring. Generelt sett er det noe sprikende i hvilken grad det er fokus på miljøavtrykket i organisasjonen, men innenfor spesifikke tema ser vi at det likevel gjøres mye arbeid innen miljøfeltet. De største miljøutfordringene i hverdagen synes å være knyttet til skytebanene og transport, mens holdningsskapende arbeid, gjenbruk, kultivering og sporløs ferdsel trekkes frem som de viktigste miljøtiltakene NJFF kan jobbe med.

Fiske

Regionalt

78 % av regionlagene er involvert i fiskekultivering. Aktivitetene spenner fra restaurering av bekker og vassdrag til plastydding. Dette gjøres gjerne i samarbeid med lokalforeninger og/eller myndighetsledd. Like mange (78 %) arrangerer egne fiskeaktiviteter. Det dreier seg hovedsakelig om arrangerte fisketurer for ulike grupper som barn, skoler og innvandrere.

Lokalt

Det er en lang rekke aktiviteter innen fiske som lokalforeningene driver med. De vanligste er utlån av fiskeutstyr (68 %), restaurering og kultivering av bekker (49 %), tilrettelegging av fiskeplasser (42 %), egne fiskevann til medlemmer (41 %) og søppelrydding langs kyst og vassdrag (34 %). Utfisking av pukkellaks og oppdrettslaks samt kalking er også representert, men i mindre grad. Dette er geografisk avgrensede utfordringer, så denne aktiviteten kan uansett ikke skje i alle foreninger.

På åpent spørsmål om topp tre-miljøtiltak innen fiske, trakk flest lokalforeninger frem tiltak innen restaurering og vedlikehold av bekker og vassdrag, særlig knyttet til sjøørret. Videre pekte mange på rydding av marint avfall og kamp mot spøkelsesfiske. Også kampen mot pukkellaks ble trukket frem.

Jakt

Regionalt

Flere regionlag arbeider med vilttiltak, både overordnet og med konkrete tiltak. Regionlagene deltar ofte i viltfaglige utvalg og bidrar med sin kompetanse inn i forvaltningen hos fylkeskommunen og statsforvalteren. Av konkrete tiltak nevnes blant annet rådyrprosjekter som går ut på rådgiving og formidling i forhold til slått, og bistand med drone. Flere regionlag er involvert i taksering av hønsfugl og rovvilt, og med uttak av vilt for å holde dyrebestander på et økologisk forsvarlig nivå. Regionlag bidrar også til å hindre spredning av fremmede arter, som for eksempel

villsvin. 89 % av regionlagene arrangerer egne jaktaktiviteter. Det spenner fra ungdomsleirer, seminarer, fellefangst, introjakter, jegerprøver, jakt for spesifikke grupper og jakt på spesifikke arter.

Lokalt

Mange lokallag disponerer jaktterreng som et tilbud til medlemmer. Flere av disse er også åpne for andre jegere. På denne måten bidrar de til forvaltningen av jaktbart vilt. I tillegg driver mange foreninger med rovviltforvaltning gjennom jakt og fellefangst. Noen lokallag har også egne ettersøksringer.

Som innen fiske, er det en lang rekke jaktrelaterte aktiviteter i foreningene. De vanligste er jaktterreng som tilbud til medlemmer (49 %), ettersøksring (44 %), viltstell/ vilttiltak (32 %), utlån/ utleie av utstyr til jakt (25 %) og søppelrydding i foreningens jaktterreng (11 %).

Skytebaner

Generelt

86 % har eller disponerer haglebane, og 60 % har eller disponerer riflebane. På disse banene oppgir 52 % at de har et system for søppelhåndtering, og 35 % har en avfallshåndteringsplan.

14 % har kontroll på avrenning fra nedslagssonen. Ellers kommer det fram lite om dette i spørreundersøkelsen, så vi vet lite om hvordan dette blir gjort.

Lokalforeningene fikk også et åpent spørsmål om miljøarbeid og -utfordringer på skyteanleggene. Gjengangere i svarene vi fikk var utfordringer med plastforladninger, støy og avrenningsproblematikk. Det etterlyses blant annet bedre tilgang på miljøvennlig ammunisjon / bioammo. Samtidig gjøres det mye arbeid for å redusere miljøbelastningen ved skytebanene. Det handler spesielt om god avfallshåndtering og plukking av forladninger og leirduerester.

Riflebaner

Rett under halvparten (49 %) har et system for innsamling og resirkulering av tomhylser (messing). 50 % arrangerer storviltprøve, og 37 % låner ut våpen.

Hele 85 % selger enten treningsammunisjon, jaktammunisjon eller begge deler på sine baner. 12 % selger jaktammunisjon med blyfrie kuler.

Så og si alle har svart at de har en eller annen form for støydemping på riflebanen, og det er støyisolert standplass som er mest brukt (44 %). Ellers er det mange som har voller (36 %) og noen færre som har støyskjermer/vegger (28 %). Kun 4 % oppgir at de ikke har noen form for støydemping.

Haglebaner

31 % har et system for innsamling av rester av forladninger og/eller leirduer i tilknytning til haglebanen de bruker, og 22 % selger patroner med nedbrytbar forladning.

61 % har våpen til utlån.

Når det gjelder haglebanene, er det atskillig flere som har svart at de ikke har noe støydemping, sammenlignet med riflebanene. 25 % av haglebanene har ingen støydemping. Av de som har støydemping, er det også her støyisolert standplass som det mest brukte (37 %). Vegger/skjermer kommer som nummer to på listen (32 %), etterfulgt av voller (25 %).

Opplæringsvirksomheten

Regionalt

Litt over halvparten av regionlagene (55 %) mener at jegerens og fiskerens påvirkning på miljøet bare i liten, noen eller middels grad er et tema i opplæringen. 44 % mener tvert imot at det i svært stor grad er et tema.

Det står dårligere til med NJFFs eget opplæringsmaterieil. 78 % mener at vår påvirkning på miljøet bare i liten, noen eller middels grad er et tema der. Kun 11 % mener det er et tema i svært stor grad, og 11 % vet ikke.

Innen opplæring og kursvirksomhet, er det spesielt sporløs ferdsel som regionlagene har fokus på.

Lokalt

Så godt som alle av lokalforeningene (95 %) driver med kurs eller andre opplæringsaktiviteter.

41 % mener at jegerens og fiskerens påvirkning på miljøet i stor eller svært stor grad er tema i opplæringen. Det er likevel et flertall (53 %) som mener at miljø kun i middels, liten eller noen grad er et tema i opplæringen.

54 % mener at NJFFs eget opplæringsmaterieell kun i liten, noen eller middels grad tar opp jegerens og fiskerens miljøpåvirkning. 27 % mener at materiellet tar opp dette i stor eller svært stor grad, mens 16 % ikke vet.

Lokalforeningene og regionlagene er dermed noenlunde forent i synet på hvordan miljø er et tema i opplæringen, selv om lokalforeningene mener NJFFs eget materieell har mer fokus på miljø enn hva regionlagene mener. Som eksempler på hvordan det fokuseres på miljø i opplæringsaktiviteter og/ eller kurs, er gjengangerne sporløs ferdsel, bevisstgjøring og at de har et stort fokus på miljø under jegerprøven.

Litt om barn og unge spesielt

Regionlagene viser til eksempler i deres opplæringsarbeid, hvor fokuset er miljø. I disse er det spesielt holdningsskapende arbeid som rettes mot barn og unge. Spesielt sporløs ferdsel/ forsøpling er et gjennomgående tema som trekkes frem som miljørettet arbeid mot barn og unge i regionen. I tillegg vil lån av utstyr være et bidrag i arbeidet for å senke terskelen for deltagelse i ulike sammenhenger.

I lokallagsarbeidet er det jakt- og fiskeskole og jegerprøven som trekkes frem som viktige arenaer for miljøarbeid rettet mot barn og unge. Også på lokalt nivå er utlån av utstyr til aktiviteter et viktig bidrag i arbeidet for å få flest mulig ut i aktivitet.

Å være gode forbilder ansees som å være det viktigste eksemplet på hvordan enkeltpersoner kan bidra til at barn og unge får et godt miljøsyn. Flere skriver at forsøpling er en konkret og enkel måte å være miljøbevisst, spesielt hos de unge.

Annet

Hytter

Det er de færreste regionlag som har hytter de enten eier eller disponerer. De som gjør det, har bevissthet på miljø ved blant annet å kildesortere og å ikke legge igjen søppel.

47 % av lokalforeningene eier eller disponerer hytter. Miljøtiltak på hyttene spenner fra kildesortering til strøm fra solceller og miljøvennlige vaskemidler til renhold. Det er fokus på å ta vare på naturen rundt hyttene og holde området ryddig og fritt for søppel.

Klubbhus

Mange lokalforeninger (64 %) har et eget klubbhus som de enten leier eller eier. Av miljøtiltak knyttet til klubbhus nevnes avfallssortering, tilkobling til kommunalt vann og avløp eller septiktank, varmpumpe eller vannbåren varme som varmekilde, og miljøvennlige renholdsmidler.

Gapahuker/ leirplasser

En del lokalforeninger (41 %) har gapahuker eller leirplasser som brukes av medlemmene. Her nevnes miljøtiltak som avfallshåndtering, oppslag om sporløs ferdsel og oppfordring om å ta med eget søppel hjem igjen.

Sporløs ferdsel

Lokalforeningene fikk et spørsmål som var dedikert til sporløs ferdsel, og i hvilken grad foreningen er bevisst på dette. 53 % mener de i stor eller svært stor grad er bevisste på sporløs ferdsel. 38 % mener de i middels eller noen grad er bevisste, mens bare 3 % sier de i liten grad har et bevisst forhold til det. 4 % svarte vet ikke.

Delingsøkonomi

De aller fleste regionlag (89 %) tilbyr utleie eller utlån av utstyr til jakt og fiske. Også svært mange lokallag har utstyr som kan leies eller lånes. I spørreundersøkelsen svarte nesten 80 % av foreningene at de tilbyr dette. Noen har utstyr som bare lånes bort i forbindelse med egne aktiviteter, mens andre låner ut til medlemmer når de trenger det. Det er et stort spenn mellom lokallagene på hva slags utstyr som de har og som de låner bort.

Politisk arbeid/ arbeid opp mot myndigheter

Regionalt

Alle regionlagene er med i Forum for natur og friluftsliv (FNF) i sitt fylke. Gjennom dette samarbeidsforumet engasjerer regionlagene seg i flere typer arealsaker og bidrar med sin kompetanse inn i felles høringsuttalelser sammen med andre natur- og friluftslivsorganisasjoner. Flere av regionlagene leverer også egne høringsuttalelser eller innspill til planer, både regionalt og lokalt. Flere regionlag blir kontaktet av fylkeskommunen og kommuner når saker kommer på høring, eller blir bedt om innspill i konkrete saker. Regionlagene bistår også NJFF sentralt med forslag og lokale eksempler når de skal levere høringsinnspill i nasjonale saker.

Det er et bredt spekter av saker som regionlagene har engasjert seg i: Kommune- og arealplaner, veiutbygging, vilkårsrevisjoner, vind- og vannkraftutbygginger, jakttidshøring, hytte- og boligfelt og oppdrettsanlegg.

Lokalt

Hovedfokuset i de aller fleste lokallag er jakt-, fiske- og andre friluftslivsaktiviteter. Men noen lokallag engasjerer seg også i arealsaker eller andre planer. Det er under halvparten, 38 %, som sier de ikke har engasjert seg i slike saker.

Vindkraft- og vannkraftutbygging er blant saker som nevnes, det samme gjør planer om nye oppdrettsanlegg, store hytteutbygginger og kommuneplanens arealdel. Mange lokalforeninger er også svært aktive når det er revisjon av vilkår for gamle vannkraftkonsesjoner. I slike saker samarbeider flere av lokallagene både med FNF og andre foreninger og lag. Noen lokalforeninger har et generelt miljøengasjement som gjør at de engasjerer seg i arealsaker, mens andre engasjerer seg når det berører natur- og friluftslivsområder de er opptatt av eller forvalter. Måten de engasjerer seg på er gjennom å levere høringsuttalelser, skrive brev til kommunen, delta på informasjonsmøter, ha dialog med kommunen eller andre instanser, kontakte lokale politikere, samarbeide med regionlaget, og delta i arbeidsgrupper og utvalg.

Årsakene til engasjement i miljøraker, er svært like hos lokalforeningene og regionlagene. Det som utløser et engasjement er om det er planer om noe som går ut over muligheten til å drive jakt, et viktig friluftslivsområde eller et viktig vann eller bekk som kultiveres. Ellers er det naturødeleggende tiltak eller et generelt miljøengasjement som trekkes frem som årsak til engasjementet.

Utfordringer

Regionlagene peker gjerne på transport som det er utfordrende å være miljøvennlig på. Noen nevner også blyammunisjon og avfallshåndtering på skytebaner. Ellers sier de at det går greit med kontorene, kildesortering og å redusere bruken av plast.

Lokalforeningene trekker i stor grad frem ulike utfordringer rundt søppel- og avfallshåndtering knyttet til skytebanene og ammunisjon, men også ved oppgraderinger. Støy går også igjen, og problematikk knyttet til plast generelt. Det må sies at noen foreninger presiserer at de ikke har noen spesielle utfordringer i sitt virke.

Viktige miljøtiltak som både din forening og du selv kan bidra med

Regionlagene trekker frem el-kjøretøy til transport, kildesortering og avfallshåndtering, opprydding, og engasjement innen vannmiljø som viktige miljøtiltak. Også politisk involvering for å forhindre ulike former for arealinngrep trekkes frem.

Lokalforeningene peker på tiltak som mindre bruk av bil/ samkjøring, sporløs ferdsel, å spre gode holdninger, gjenbruk/ redusert forbruk, kultivering og å være et godt forbilde.

Er NJFF bevisste på at vi gjør mye for natur og miljø?

43 stykker svarte på dette spørsmålet. 15 mente at NJFF i stor grad er oss bevisste på dagens arbeid innen natur og miljø, mens 5 mente vi i liten grad er det.

Flere mener at det har blitt et større fokus de siste årene, men at vi kan bli bedre. Noen er usikre på hvor mye som kommer frem til lokalforeningene, og til media. Mye informasjon er nok noe internt.

Innen areal, oppdrettsnæring og vannkraft synes vi å være mest miljøbevisste, samtidig som mye av det vi gjør ikke er særlig miljøvennlig (skytebaner, blysluker, liner som blir liggende igjen etter sportsfiske og reisevirksomhet ble trukket frem).

Andre momenter fra spørreundersøkelsen

Fiske

Det er bare 8 % av lokalforeningene som oppgir at de hverken har eget fiskeutvalg eller noen fiskeaktiviteter i foreningen. Av de som har fiskeutvalg, er den vanligste varianten (70 %) at lederen av utvalget sitter i styret. 9 % driver med opplæring i fang og slipp.

Jakt

Av lokalforeningene er det bare 5 % som hverken har jaktutvalg eller noen jakt- eller viltaktiviteter. Den vanligste varianten av de som har jaktutvalg, er at lederen for utvalget sitter i styret (75 %).

Skytebaner

67 % av regionlagene er på en eller annen måte involvert i lokalforeningenes skytebaner, da i form av veiledning, bistand og rådgivning eller at regioninstruktører følger opp foreningene. Det er kun 4 % av lokalforeningene som ikke tilbyr skyteaktiviteter. De aller fleste har egne skyteanlegg, mens de øvrige bruker skytterlagene sine anlegg.

Opplæring

Regionlagene er gjerne involvert i kurs og opplæring. Jakthundkurs, ettersøkskurs og opplæringsjakt er de tre kursvirksomhetene regionlagene oftest peker på, men også fellefangst og skyteopplæring kommer høyt på lista.

48 % av lokalforeningene har ikke en opplæringsansvarlig, mens hos 39 % har de en ansvarlig som også sitter i styret.

Jegerprøvekurs er den desidert største opplæringsaktiviteten i lokalforeningene. 88 % oppgir at de driver med dette. Videre er det skyteopplæring (73 %), opplæringsjakt (66 %) og kurs i fisketeknikker (35 %) som troner øverst på listene, med fluebindekurs hakk i hæl (33 %). For øvrig er det 30 % som driver jakt- og fiskeskole.

Hytter

Mange lokalforeninger har en eller flere hytter som et tilbud til medlemmene sine. I spørreundersøkelsen svarte 47 % av lokalforeningene at de enten eide hytter selv eller disponerte hytter som både medlemmer og ikke-medlemmer kan leie. Enkelte hytter er kun til utleie for medlemmer lokalt.

Delingsøkonomi

Det er forskjellig praksis på hvordan utleie og utlån er fra region til region. Det varierer fra samarbeid med allerede etablerte utstyrlagre, eller utlån av eget utstyr etter avtale med regionsekretær eller friluftsvæileder. Utstyret som tilbys er også forskjellig fra region til region, og er alt fra jaktradio til fiskeutstyr til skytesimulator.

Utlån hos lokalforeninger: Alt fra telt, soveposer og liggeunderlag, til fiskeutstyr, jaktutstyr og våpen på skytebanen, og til kano og båter. Noen har egne hjemmesider for utlån/utleie, andre opplyser om dette på egne sider og med navn på kontaktperson. Andre foreninger har ingen spesiell ordning for hvordan utlån kan skje. Enkelte foreninger krever ikke medlemskap for å leie/låne, men de aller fleste har dette som en av sine medlemsfordeler. Enkelte foreninger låner også bort utstyr til skole og undervisningsaktiviteter.

Politisk arbeid

Av lokalforeningene er det bare 17 % som samarbeider med andre organisasjoner i miljøspørsmål. De som trekkes frem som samarbeidspartnere, er ulike lokale organisasjoner og klubber, og da gjerne knyttet til spesifikke saker.

78 % av regionlagene blir ofte eller av og til kontaktet når det er høring på ulike planer og utbyggingssaker. Like mange leverer ofte eller av og til høringssvar eller innspill til planer. Av lokalforeningene er det 54 % som ofte eller av og til blir kontaktet når det er høringer i kommunen. 45 % sier de av og til eller ofte leverer høringsuttalelser.

67 % av regionlagene sier de av og til eller ofte blir kontaktet av NJFFs administrasjon for å bidra i deres høringsuttalelser. 11 % sier de aldri blir det, mens 22 % vet ikke. 41 % av lokalforeningene sier de av og til eller ofte blir kontaktet av sitt regionlag for å bidra i deres høringsuttalelser. 9 % sier at de aldri blir kontaktet. Resten svarer sjelden eller at de ikke vet.

Tilbakemeldinger på arbeidet med en miljøstrategi

Vi fikk 33 svar på spørsmålet om en miljøstrategi kan hjelpe dem å bli bedre på noe, og i så fall hvordan.

9 stykker uttrykte en skepsis. Begrunnelsen for skepsisen går på at foreningen er for liten, og at man ikke trenger enda flere oppgaver å forholde seg til. Noen uttrykte at en strategi trengs sentralt, men ikke på lokalt nivå.

Flere ønsker konkrete eksempler eller retningslinjer på hva de kan gjøre – det er ofte ikke mye som skal til. Noen pekte også på at det kan være bra med en bevisstgjøring. En strategi vil kanskje ikke hjelpe på kort sikt, men det er alltid bra å sette fokus.

Hva må til for at NJFF tar et tydeligere miljøansvar enn i dag?

47 stykker ga oss innspill til dette, og det var bred variasjon i svarene. Noen mener det er fint som det er. Andre mener at NJFF tvert om i mindre grad skal ta et slikt ansvar, og peker på at vi først og fremst er for jegere og fiskere, og ikke må bli oppfattet som en miljøorganisasjon.

Tross disse synspunktene, kom det også opp synspunkt på hvordan NJFF skal ta et tydeligere miljøansvar: Fortsette med informasjon, oppløring og holdningsskapende arbeid. Fremme engasjement og bevisstgjøring. Ha synlighet og målbare resultater.

Noen peker på at vi trenger en mer bevisst holdning hos lokalforeningene, mens andre mener at foreningene allerede er hardt presset og at ansvaret for et tydeligere miljøansvar må ligge lenger opp i systemet.

Det ble også trukket frem at mye av det vi engasjerer oss i, er på bakgrunn av at interessene våre står i fare. Vi må bli mer prinsipielle om miljøet generelt, og erkjenne at noe av det vil påvirke egen aktivitet og utfoldelse. Tett samarbeid med lokalforeningene, ble også pekt på, samt mer synlighet i media om hva foreningene bidrar med for å ivareta naturen.

Del 2

Beskrivelse av problemer og dilemmaer ved dagens situasjon

For å systematisere arbeidet, tok arbeidsgruppen for seg ulike temaer for hvert av sine møter. De overordnede temaene var jakt, fiske, skytebaner, opplæringsvirksomheten og 'annet'. Arbeidsgruppen gikk bredt ut, og snakket om både dagens situasjon, problemstillinger knyttet til temaene og tiltak som kan være aktuelle samtidig. Det viste det seg at mange av problemstillingene og dilemmaene kunne gjelde flere av temaene, mens tiltakene var enklere å knytte til konkret tematikk.

Nedenfor er en oppsummering av problemstillingene og dilemmaer arbeidsgruppen har diskutert. Det understrekes at dette er arbeidsgruppas vurderinger.

Aktiviteter

Bærekraftig høsting

En forutsetning for jakt og fiske er at bestandene produserer et overskudd som vi kan høste av. Det kan være mange årsaker til at artene kommer i en situasjon der de ikke tåler høsting. Det kan eksempelvis skyldes klimaendringer, naturinngrep, forsuring og annen forurensning og i noen tilfeller at vi har tatt ut for mye gjennom jakt eller fiske. Når en bestand ikke kan høstes av, er det behov for tiltak i en periode i et geografisk område. Noen steder innføres det lokale fredningssoner hvor høsting begrenses eller forbys fordi det kan være nødvendig for å på sikt kunne opprettholde muligheten til å høste.

Nasjonalparker og andre verneområder er en måte å ta vare på viktige natur- og friluftslivs-områder, og da også leveområder for vilt og fisk. NJFF er positive til vern så lenge vernet ikke legger sjablonmessige begrensninger på allemannsrettene og mulighetene til å utøve jakt og fiske. Det er et økende press fra enkelte grupperinger om at det skal opprettes verneområder hvor all menneskelig påvirkning skal forbys, inkludert høsting – ofte kalt osteklokkevern eller rewilding.

Jakt og fiske er aktiviteter som i utgangspunktet ikke utgjør noen trussel mot naturen eller artene vi høster av. Derfor må utgangspunktet være at jakt og fiske er aktiviteter som også kan utøves i verneområder. Kun dersom verneformålet tilsier behov for å regulere jakt og/eller fiske, bør dette vurderes. Begrensninger på jakt og fiske utover dette vil kunne bidra til å undergrave støtten til vernet.

En generell totalfredning for høsting, eksempelvis i områder i sjøen for å unngå fiske på én art som er i en situasjon der bestanden ikke tåler beskatning, er et tiltak som oppleves som urimelig. For å skape nødvendig forståelse for så inngripende tiltak som fredning og stopp i muligheter for å jakte eller fiske, må tiltaket være godt faglig begrunnet. Stopp i jakt og fiske er et akseptabelt tiltak så lenge det foreligger en god faglig begrunnelse og vedtaket begrenses til kun å gjelde for den arten som ikke tåler høsting, ikke all høsting i et område.

Samtidig kan vi bli møtt med at også vi bør leve etter føre-var-prinsippet når kunnskapen mangler.

Stanse tap av natur

Våre kjerneaktiviteter er avhengig av en natur der viltet har egnede oppvekst- og leveområder. NJFF er derfor tilhenger av en arealforvaltning uten det arealforbruket vi ser en rekke eksempler på i dag. Eksempelvis har omfattende hyttebygging og energiutbygging medvirket til oppsplitting og/ eller tap av leveområder for flere arter. Utfordringen for villreinen er kanskje det best kjente eksemplet på at nedbygging av natur og økende ferdsel kan bli betydelig. Likeens har kraftutbygging gjort flere vassdrag ulevelige for f.eks. anadrom laksefisk. Vindkraftanlegg i norsk natur beslaglegger store arealer, noe som også medfører tap av jaktområder.

Det er viktig at lokalforeninger blir bevisst behovet for en helhetlig arealpolitikk og en arealforvaltning som bidrar til gode løsninger med minst mulig nye naturinngrep. Det fordrer engasjement i kommunenes arealforvaltning. Det kan være krevende, men det er viktig å bidra med den kompetansen jegere og fiskere sitter på og lokalkunnskapen om viltets og fiskens bruk av sine leveområder. På den måte kan lokalforeninger, jegere og fiskere utgjøre en stor forskjell.

Vår egen arealbruk

Viltet og fisken er avhengige av en arealforvaltning som tar nødvendige hensyn til å ta vare på natur, unngå oppsplitting av leveområder og bidrar til godt fungerende økosystemer og sammenhengende jaktområder, samt bidrar til en bærekraftig og langsiktig forvaltning av vannforekomster. Samtidig er også NJFF avhengige av at det settes av arealer til f.eks. skytebaner, kastedammer, klubbhus og tilrettelegging for aktiviteter. Både jegere og fiskere benytter veier som bringer dem langt inn i relativt uberørte naturområder.

Tiltak:

Vi skal ta ned og frakte bort jakttårn som går ut av bruk.

Tilrettelegging for jakt og fiske kan medføre både mer varige og midlertidige endringer i naturen. Mer varige inngrep kan være fysiske inngrep som veier, stier, brygger og jakttårn. Dette er dels tiltak som krever tillatelse. Rydding av poster, anleggelse av åteplasser eller rydding av skytegater er tiltak som lettere lar seg tilbakeføre.

Vi ønsker å gjøre jakt og fiske lett tilgjengelig for de fleste. Både nybegynnere og ukjente trenger god «veibeskrivelse» til poster og fiskeplasser, og de med funksjonsnedsettelse kan ikke gå i for krevende terreng. Tilrettelegging kan samtidig legge beslag på eller endre arealet, noe som kan oppfattes som forsøpling/forringelse.

Enkelte av våre aktiviteter kan virke støtende på andre, og kan bidra til negativ oppmerksomhet og økt negativitet mot jakt, skyting eller fiske. Dette er det viktig å være bevisste på. Det kan være en utfordring å finne egnede områder som både er lett tilgjengelige for deltakere og samtidig ikke virker forstyrrende på andre brukere av området.

Motorisert ferdsel og tilgjengelighet

Regelverket for motorisert ferdsel i utmark åpner for uttransport av felt elg, hjort og villsvin samt villrein i Hardangervidda villreinområde. Jaktutbyttet fra denne type jakt er ofte tungt og u håndterlig og må noen ganger fraktes over lange avstander. Mulighet for bruk av motoriserte hjelpemidler er til stor nytte, men kan også påføre naturen skade. Ved uttransport av felt vilt, er det derfor forskjell på hva slags utstyr som bør brukes. Avhengig av terreng og vær- og føreforhold, vil ulikt utstyr sette ulike spor i naturen.

Ved hjelp av ulike transportmidler er det nå mulighet for å komme inn til områder som tidligere i større grad var utilgjengelige. Eksempelvis er det nå muligheter for å søke kommunen om tillatelse til helikopter- eller sjøflyfrakt inn til jakt- og fiskecamper. Flere benytter anleggsveier som er åpne for allmenn ferdsel for å komme lengre inn i et terreng. Vi ser også at salg av ATV har økt sterkt de siste årene. Medieoppslag kan indikere en mulig økning i ulovlig motorisert ferdsel i forbindelse med friluftslivet.

Motorisert transport kan gi bedre tilgang til områder, og lufttransport kan være mer skånsomt i forhold til bakketransport. Likevel gir det utfordringer knyttet til f.eks. støy og drivstoffbruk. Enklere transport inn i utmark kan gi tilgang til jakt- og fiskeområder som i utgangspunktet er nokså utilgjengelig for mange. Samtidig er det et faktum at dette også kan medføre økt menneskelig ferdsel og større press på viltet i områder som så langt har ligget urørt med liten eller ingen bruk, ikke minst gjelder dette for villrein.

Jakt og fiske har blitt en aktivitet for flere grupperinger i samfunnet. Flere jegere og fiskere, kombinert med økt levestandard og bedre infrastruktur, fører til både større reisevillighet og til mange reisemuligheter. Mange reiser lengere for nye jakt- og fiskeopplevelser, både innenlands og til utlandet.

Det er positivt at flere får ta del i jakt- og fiskeaktiviteter, og det er fint å videreutvikle seg ved å prøve nye jakt- og fiskeformer i nye omgivelser. Samtidig øker dette vårt klimaavtrykk. Det kan også være med på å øke etterspørselen, som igjen gir prisvekst og mindre tilgjengelighet for enkelte grupper. Noen vil også være reisevillige fordi det er vanskelig å få tilgang på jakt eller fiske i deres nærområder, spesielt gjelder dette i sentrale strøk.

Aktiviteter i nærmiljøet kan synliggjøre hva jeger- og fiskerforeningene står for og er engasjert i. Det bidrar også til at ikke-medlemmer, skoler, barnehager og andre får et tettere forhold til våre foreninger, noe som vil kunne bidra til å styrke omdømmet.

Tiltak:

Vi skal alltid velge den ruta som er mest skånsom og som setter minst spor i naturen ved uttrekk av felt vilt.

Tiltak:

Vi skal fremsnakke nærnaturen og ha fokus på høsting av de ressursene som finnes i eget område.

Sporløs ferdsel og forsøpling

Det er alltid en risiko for at menneskelig opphold og ferdsel vil medføre forsøpling, og holdningsskapende arbeid er en evigvarende innsats.

Tiltak:

Vi skal ikke etterlate slakteavfall etter vilt og fisk, men grave ned det vi ikke bærer med hjem.

For jegere er det en fare for at plastrester etter haglpatroner og messing fra riflehylser blir liggende igjen etter oss i naturen. Støkkjegere beveger seg over større områder mens postjegere sitter på ett sted. Begge vil likevel ha alt sitt fokus på det påskutte viltet, fremfor hvor restene av patronene lander.

Mye fiskeutstyr mistes og avklippede senestumper og emballasje kan bli liggende igjen på fiskeplassen. Dette skjer også på NJFF-arrangementer. Noen kan dessuten, av ulike årsaker, la være å ta inn fiskeutstyr som garn eller teiner. Dette er utstyr som vil fortsette å fange og drepe, og vil dermed potensielt skade fisk, skalldyr og andre sjølevende

arter i lang tid gjennom spøkelsesfiske. Mye av det fiskemateriellet vi bruker inneholder miljøgifter, som coating på liner, og sluker og lodd som inneholder bly. Mye av dette mistes og blir liggende igjen i elver, vann og sjø. Vi ønsker at sportsfiskere og andre skal høste av naturen i både ferskvann og sjø. Samtidig kan aktiviteten føre til forsøpling og lidelse for dyr.

Tiltak:

Vi skal alltid passe på at søppel, hylser, emballasje, matrester, snører o.a. ikke etterlates i naturen.

Forholdet til andre utmarksbrukere og jegere seg imellom

Under jakta deler jegeren jaktområdet med andre naturbrukere. En undersøkelse utført av NJFF i 2022 viste at 37 prosent føler det utrygt å være ute i naturen når det er jakt. NJFF får årlig enkelte henvendelser om at andre naturbrukere har fått beskjed om å fjerne seg fra området hvor det jaktes.

Vi er avhengige av at samfunnet rundt oss aksepterer jakt, og ser jakt som en nyttig og bra aktivitet. Derfor ønsker vi ikke å fremmedgjøre jakta, ei heller begrense jakt i områder som også brukes av andre mennesker. Samtidig kan det å eksponeres folk for våpen, kamuflasje, skudd og døde dyr være noe som kan oppleves skummelt og brutalt for de som ikke er vant med dette. Dette må jegerne ta hensyn til når de utøver sin aktivitet.

Tiltak:

Vi skal aldri skremme, kjeft eller opptre avvissende ovenfor andre brukere av området hvor vi fisker og jakter.

Det er en kjent utfordring at mange småviltjegere har opplevd å ikke få tilgang til sine jaktområder i deler av jakttiden etter at storviltjakten har startet. Dette er nok i all hovedsak knyttet til elg- og hjortejakt. Ofte er det avtaler om at elg-/hjortejegerne skal få jakte uten småviltjegere den første eller de to første ukene av jakta, for deretter å praktisere samjakt. Likevel opplever nok mange småviltjegere at samjakt saboteres.

Vi er ikke tjent med at jaktformer og jegere settes opp mot hverandre. Behovet for å kunne gjennomføre en så effektiv og godt gjennomført jakt som mulig bør kunne oppnås gjennom dialog mellom småvilt- og storviltjegere der man blir enige om å ta nødvendige hensyn til hverandre.

Klær og utstyr

Friluftsliv generelt krever en del utstyr og klær for å utføre aktivitetene man ønsker. Skiftende vær- og føreforhold, overnattinger, sesongbaserte aktiviteter, personlige forutsetninger og mye annet kan fordre behov for en del spesialtilpassede løsninger.

Også i jakt- og fiskemiljøene er det kommet et jag etter de nyeste modellene innen tekstiler og utstyr. Noe handler om komfort, annet handler om å følge trender. Ulike hjelpemidler, enten helt nye eller forbedrede versjoner av eksisterende, dukker opp på markedet. Mye av dette senker terskelen for å lykkes med friluftslivet, jakta eller fisket. Samtidig belaster vårt forbruksmønster miljøet, og vi skaper behov for «en jakke til hvert bruk» i stedet for å bruke samme jakka til flere ting.

Innenfor alle våre aktiviteter har det vært en utvikling i en del miljøer med stort fokus på utstyr. Den teknologiske utviklingen går fort og nye produkter med ny teknologi dukker stadig opp. Det skapes en forestilling om at gps, jaktradio, kikkerter, avstandsmålere, ekkolodd m.m. nærmest er en forutsetning for vellykket jakt og fiske. Dette gjelder også for klær, hodelykter, fiskestenger, jaktvåpen og annet utstyr.

Omfattende markedsføring overfor jegere og fiskere bidrar til å skape nye behov. Også internt i jakt- og fiskemiljøer er det et egendrevet utstyrsjag. En slik utvikling har en miljønedside, og det bidrar til at terskelen for å drive med jakt og fiske kan oppleves som høy for mange. Hver enkelt jeger og fisker har i utgangspunktet alt utstyr selv, og det er begrensede muligheter for å dele på utstyr – lite fokus på delingsøkonomi.

Jegere og fiskere er avhengig av en langsiktig forvaltning av naturgrunnlaget for å kunne høste av livskraftige vilt- og fiskebestander. Samtidig bidrar utstyrsjaget til å legge press på miljøet. Hvor mye utstyr trenger vi? Husker vi hva vi har liggende av utstyr eller kjøper vi nytt uten at vi faktisk trenger det? Hvordan kan vi bidra til å dempe forbruket og legge til rette for mer gjenbruk – kan vi klare å legge mer til rette for delingsøkonomi?

Båter, hytter, klubbhus og andre bygg

Innen NJFF-familien er det en rekke eiendeler som er av stor verdi, slik som båter og hytter. Flere av våre lokalforeninger og regionlag eier eller drifter hytter og/eller klubbhus. Mulighetene for å benytte hytter og klubbhus i ulike sammenhenger, er attraktive medlems-tilbud. Det er likevel ikke alle som er kjent med dette, eller det kun er et fåtall personer knyttet til foreningen som har tilgang.

Båter og hytter er dyre i innkjøp, dyre å drifte og vedlikeholde, og det er ofte lagt ned stor dugnadsinnsats for å holde dem i orden. Å låne/ leie ut slikt til personer man ikke har god kjennskap til, kan både kjennes og være risikabelt. Samtidig er tilbud om hytte- og båtutleie blant de tilbudene som har stort potensial for tilfredshet blant medlemmene. Tilgang til slike fasiliteter kan også dempe etterspørselen etter at hver person skal ha sin egen hytte eller sin egen båt.

Tiltak:

Vi skal være bevisste på hva slags utstyr som er gøy å ha, hva som er kjekt å ha og hva som er nødvendig å ha.

Tiltak:

Alle bør gjøre en gjennomgang av energibruket i sine bygninger, og identifisere forbedringsmuligheter og energiøkonomiserende tiltak.

Mange av lokalforeningene våre har en eller annen form for miljøtiltak knyttet til sine bygg. Det kan være kildesortering av avfall, strøm via solcelleanlegg eller mindre vindturbiner, oppvarming ved fjernvarme eller varmepumpe. Likevel kan det være forbedringspotensial både på hvert enkelt bygg og i rutiner knyttet til driften. Noen tiltak kan være kostbare, andre tiltak kan oppfattes som tidkrevende og noen ganger kan det være vanskelig å ha fungerende rutiner når mange ulike mennesker deler på ansvaret. Å holde hytter i orden når flere mennesker bruker den, kan være en utfordring.

Forvaltning innen fiske

Det er miljøkriminalitet å bidra til å sette ut fisk ulovlig og/ eller spre fremmede arter til nye områder. Det er en fare for økosystemet, og kan også være med å spre sykdommer.

Vi vet det forekommer bruk av (levende) agnfisk eller spredning av arter fra ett område vann/vassdrag til et annet av sportsfiskere. Noen ganger er dette gjort bevisst, men spredning av fremmede arter og sykdommer kan også skje ved uhell grunnet liten bevissthet om hvordan dette skjer.

NJFF har vært og er aktivt delaktige i ulike former for kultiveringsvirksomhet. Dette har bidratt til å bygge opp flotte sportsfiskemuligheter i et utall vann og vassdrag. Det har også bidratt til å opprettholde bestander av laksefisk i lokaliteter hvor de naturlige rekrutteringsforholdene er forringet.

Tradisjonelt har mange lokale jeger- og fiskerforeninger drevet dels omfattende kultiveringsvirksomhet. Virksomheten har hatt ulike utgangspunkt, men ønsket om gode fiskebestander og muligheter for sportsfiske har vært en fellesnevner. Tar vi nok hensyn til ivaretagelse av stedegnestammer når vi kultiverer?

Utsetting av større fisk for å kunne tilby gode fiskemuligheter benyttes nå i økende grad. Dette betegnes ofte som «put and take»-fiske, og gir ofte betydelig økt fiskeaktivitet i lokaliteten(e). Mange benytter stedegnet fisk der det ikke er stedegen fisk tilgjengelig. I lokaliteter der det ikke er egnede rekrutteringsmuligheter ville man ellers ikke kunne opprettholde bestander av den gitte arten. Det er også tilfeller der man får tillatelse til å sette ut fisk som ikke kan kalles stedegnet enten fordi den er for stor eller at det settes for mange individer til at lokaliteten er egnet med hensyn til å gi fisken tilstrekkelig med egnet føde.

Fiskeutsetting skjer ut fra mange formål. Spørsmålet er hva som er godt nok formål, og hvilken innvirkning eventuell utsetting av fisk har på økosystemene. Er det f.eks. etisk forsvarlig å bedrive settefiskaktivitet for vår egen moro?

Tiltak:

All kultivering skal foregå innen kunnskapsbaserte rammer tilpasset hvert spesifikke vann og vassdrag.

Skytebaner

Samfunnsnyttene av skytebaner er betydelig. Skytebaner er nødvendig for å oppfylle formelle krav om årlige skyteprøver for storviltjegere og for å gjennomføre jegeropplæringen for nye jegere. Videre er skytetrening avgjørende for å oppfylle viltlovens krav om human jakt. Sivile skytebaner brukes også for trening av politi og Forsvaret. Statens Naturoppsyn benytter også skytebanene til nødvendig trening og forberedelser. Det samme gjelder for alle som påtar seg oppdrag knyttet til ettersøk av sykt og skadet vilt.

Skytebanene er en viktig inntektskilde for mange lokalforeninger, samtidig som de fungerer som et samlingssted for mange ulike aktiviteter og er en viktig sosial arena. Konkurransesvirkning er en betydelig del av aktiviteten på mange skytebaner.

Samtidig er skytebanene også forbundet med flere miljømessige utfordringer som det er viktig at organisasjonen tar tak i.

Støy

For mange av våre skytebaner har bebyggelse, det være seg boliger og/eller nærings-eiendom, over tid kommet nærmere skyteanleggene fordi kommunene har åpnet for dette gjennom sine arealplaner. Flere av skyteanleggene ligger også i eller i nærheten av populære friluftsområder. Støyen fra skyteanleggene kan dermed virke sjenerende på omgivelsene, og gi grunnlag for klager og krav om tiltak/flytting for å redusere eller fjerne støy.

Også i mer grisgrendte strøk kjenner man på utfordringer rundt støy og forurensning. Krav om opprydding når lag blir nedlagt er en trussel. Å bygge valler for å dempe støy er heller ikke uten problemer med tanke på forurensning. Frykt for krav om opprydding/tiltak, kan påvirke avgjørelser om sammenslåing av baner.

Jegere, skyttere og forvaltningen er avhengige av at det finnes skyteanlegg i akseptabel avstand fra der folk bor. Det er lovpålagte krav knyttet til storviltprøven og jegerprøven som må oppfylles, og det er påkrevd ut fra etiske hensyn at jegerkorpset er godt trent for å møte viltlovens krav om human jakt. Samtidig kommer vi ikke bort fra at skytebaner støyer, og vi må også anerkjenne at støyen kan virke belastende på andre. Det er et økt press på flere skyteanlegg om begrensninger i aktiviteten, ikke minst gjennom begrensninger i skytetider.

Avrenning og avfall

Det er økt oppmerksomhet rundt mulige utfordringer knyttet både til visuelle forurensninger, altså det mange opplever som forsøpling, og i forhold til mulige utfordringer knyttet til avrenning fra blydeponiene på skytebanene. Rester av leirduer og forladninger kan bli vurdert som forsøpling. Flere foreninger har fått krav om oppsamling/opprydding av slikt avfall.

På riflebaner samles ammunisjonsrester i skytevoller, kulefang o.l. I tillegg til forurensningsutfordringer med bly i ammunisjon, ligger det mulige utfordringer knyttet til andre tungmetaller, eksempelvis kobber.

I dag skytes det med stålhagl på leirduebanene. Stålhagl som blir liggende åpent og utsettes for vann/fuktighet, vil ruste. Rustangrepet stålhagl som ligger lett synlig skaper engasjement fordi mange kan oppfatte dette som farlig forurensning på grunn av fargen.

Det er blitt vanlig å benytte miljøduer, og det er nå også mulig å velge haglpatroner med nedbrytbare forladninger. Både for rifle- og haglebaner er deponier av ammunisjon å betrakte som spesialavfall og må håndteres i henhold til det.

Samtidig som vår organisasjon arbeider for å løse utfordringer knyttet til forurensning og forsøpling, kan vi gjennom vår aktivitet på skytebanen bidra til dette selv dersom vi ikke er bevisste på å ha gode rutiner for håndtering og oppfølging av all skytebanevirksomhet.

Tiltak:

Vi skal ha rutiner for oppsamling og kilde-sortering av søppel og avfall, og inngå avtaler om håndtering av spesialavfall.

Selv om det har vært forbud mot bruk av blyhagl på leirduebaner siden 2002, ligger det blydeponier på alle haglebaner som har vært i bruk før den tid. Miljømyndighetene har i noen områder startet opp et arbeid for å kartlegge mulig forurensninger på etablerte skytebaner, og stiller krav om at undersøkelser og tiltaksplaner skal foretas av kompetente fagmiljøer.

Prosessene som pågår i EU rundt bly i rifle- og hagleammunisjon ruller videre. Gode løsninger med hensyn til kulefang blir viktig for skyting med bly på riflebaner etter hvert som EU fatter nye vedtak. Mange opplever at nye restriksjoner på bly kommer overraskende på dem, noe som medfører vanskelige omstillingsprosesser.

Arbeidsgruppa har diskutert hvor ambisiøse vi kan være for innfasing av miljøvennlig ammunisjon på skytebanene. Vi mener det er viktig at NJFF fortsetter med å være en pådriver for miljøvennlig ammunisjon og at det må utvikles fullgode alternativer til det vi har i dag. Samtidig erkjenner vi at når det gjelder krav til ammunisjon for skyting på riflebaner, handler dette i dag om å finne gode løsninger for oppsamling av bly i kulefang.

Arealbruk knyttet til skytebaner

Selv om arealet knyttet til våre etablerte baner allerede er «brukt», kan nye krav og/ eller behov for ombygging og utbedringer medføre endret arealbruk på disse. Slike endringer, herunder endringer som gir økt kapasitet på banene, kan utløse krav fra myndighetene om konsesjon/reguleringsplan for baner som i dag ikke omfattes av slike krav. Også sammen-slåing av baner eller andre tiltak for å øke kapasitet, kan utløse miljøkrav eller krav om tiltak som kan være krevende for foreningene å oppfylle.

I dag er det lite nybygging av baner. Der det bygges nye baner vil dette ofte medføre inngrep i områder som ikke har vært nyttet til andre formål, ofte områder som i arealplanene er satt av til landbruk, natur, friluftsliv og reindrift (LNFR-områder). Dette er prosesser der det er viktig å ha god oversikt. NJFF har i samarbeid med Det Frivillige skyttervesen, Norges Skytterforbund, Norges Skiskytterforbund og daværende Kulturdepartementet utarbeidet en veileder for planlegging av skytebaner («Skytebaner – Veileder for planlegging av skytebaner», revidert 2020).

Det kan være krevende å finne balansen mellom vårt engasjement for å stanse tap av natur og behov for arealer til skytebaner. Ofte er det utmarksareal som er aktuelle for å anlegge skytebaner, noe som strider mot vårt ønske om mest mulig intakte naturområder. I sentrale,

bebygde strøk kan det være behov for lukkede anlegg/innendørsanlegg som skjermer omgivelsene. Det kan redusere bruk av urørte områder, men vil medføre betydelige merkostnader og dermed kun være aktuelt i områder der store brukergrupper holder til i banenes nedslagsfelt.

Tiltak:

Vi skal oppmuntre til samarbeid, sambruk og oppgraderinger av eksisterende anlegg.

Det kan være aktuelt å tenke mer helhetlig rundt arealbruk, for eksempel ved å se på et totalt arealregnskap i et geografisk område. Det kan motivere til å minimalisere arealbruk eller oppnå arealnøytralitet gjennom å legge ned og/eller samlokalisere baner, som gir et nullsumresultat. Samarbeid og større anlegg vil kunne gi gode og varierte tilbud til skytterne.

Mange baner er lokalisert slik at de ikke kan nås med kollektivtransport. Avhengighet av biltransport er i seg selv et dilemma, i tillegg til at det fordrer tilstrekkelig parkeringsareal som igjen innebærer mer bruk av areal. Det er dessuten utfordrende å ha med våpen på kollektivtransport, dersom det skulle være et skyteanlegg hvor slik transport kan være aktuelt.

Opplæringsvirksomheten

NJFF tilbyr en rekke kurs og aktiviteter med tilhørende læringsmateriell. I et miljøperspektiv, er det relevant å reflektere rundt hvordan vi formidler kunnskapen vår og i hvilken grad vi benytter trykte medier eller digitaliserer dette materialet. Miljøaspektet bør inngå i alt læringsmateriell og være et sentralt element i all vår instruktøropplæring. Vi bør også medvirke til at dette blir integrert bedre i jegerprøveopplæringen. Vår opplæringsvirksomhet genererer dessuten en betydelig reisevirksomhet.

Materiell

De senere årene har det vært gjennomført en betydelig overgang til digitalisert materiell, og antall hefter og bøker er kraftig redusert. Terminlistene for fiskekonkurranser og jaktskyting er nå digitalisert, og nye ressursider om vilt- og fiskeforvaltning blir rene digitale løsninger. Likevel uttrykkes det fremdeles ønsker om trykte publikasjoner, og ønskene kommer gjerne fra innad i organisasjonen. Fortsatt trykker og utgir NJFF Jegerprøveboka og boka om jakthunddressur, og noe annet materiell trykkes opp når det etterspørres.

Jegerprøveboka er den av publikasjonene våre som trykkes opp i størst opplag. Det medfører ressursbruk både til materialer, trykking og transport og gir et betydelig fotavtrykk i forhold til annet av NJFFs opplæringsmateriell. Jegerprøveboka må oppgraderes i takt med lovverk, og bøkene blir raskt utdatert med tanke på gjenbruk og videresalg.

Salg av Jegerprøveboka gir forbundet inntekter, og inntekter fra salget distribueres til andre deler av virksomheten (f.eks. Jakt- og Fiskesenteret AS). Ønsket om å tjene penger på bok kontra miljøkostnad med trykking og distribuering er en vanskelig avveining. Samtidig brukes det nå betydelige ressurser på å bygge ut E-læringsportalen, og her vil det bli lagt opp til

betalingsløsninger fremover. Dette kan dempe behovet for å ha Jegerprøveboka som inntektskilde.

Det er et generelt behov for gjennomgang av opplæringsmateriell hos NJFF. Det er også behov for en gjennomgang og oppdatering, eventuelt avvikling, av «våre» studieplaner hos Studieforbundet Natur og Miljø for å innarbeide miljøaspektet og ha oppdatert studie-materiell.

Det meste av NJFFs opplæringsvirksomhet krever en form for fysisk oppmøte, det være seg i klasserom, på skytebaneanlegg, dressurområder, i kastedammer eller i felt. I sum medfører dette en betydelig reisevirksomhet, sett all opplæring under ett.

Våre kjerneaktiviteter foregår utendørs på spesifikke områder hvor det tillates øving, dressur, jakt, fiske eller annen aktivitet. Vi kommer derfor ikke bort fra reising, hvor folk fra ulike geografiske områder må samles på et gitt sted. Fysiske kurs er samtidig viktig for å utvikle gode holdninger og formidle de etiske aspektene på en god måte, samtidig som det gir godt læringsutbytte.

Del 3

Oppsummering og veien videre

Forslag til miljøstrategi for NJFF 2024–2030

Arbeidsgruppa har brukt mye av sin tid på å drøfte problemstillingene og dilemmaer tilknyttet NJFF som organisasjon og våre aktiviteter. Våre diskusjoner har på ingen måter vært utfyllende. I denne rapporten har vi listet opp de temaene vi har valgt å arbeide spesielt med. Vi har også snakket om fornybar energi, hytteutbygging i fjellet, datasentre, oppdrettsnæringen, pukkellaks, villrein, tamrein, villsvin, rovdyrpolitikk og mye mer. Men vi har måttet ta et valg i forhold til hvor omfattende en miljøstrategi kan være før den bare blir lagt i en skuff og glemt av store deler av organisasjonen. For arbeidsgruppa har det vært viktigst å lage en strategiplan som kan brukes av hele organisasjonen, uansett om det er en lokalforening, et regionlag eller administrasjonen.

Drøftingen av problemstillinger og dilemmaer har sammen med funnene fra spørreundersøkelsen blitt grunnlaget for vårt forslag til miljøstrategi for NJFF i årene 2024-2030. Forslaget ligger som vedlegg til denne rapporten. Vi har valgt en ganske kort tidsramme for strategien, og det er tre grunner for det;

- 1) Det haster med å komme i gang med arbeidet for å redusere vårt eget fotavtrykk, både for naturmangfoldet og klimaet
- 2) En kort tidsramme gjør planen mer ambisiøs og viser at vi mener alvor
- 3) FNs mål for bærekraftig utvikling er satt til 2030, og vi mener NJFFs miljøstrategi kan bidra til at målene nås

Vårt forslag til miljøstrategi er i tråd med organisasjonens overordnede mål og strategier, og vil være et supplement til handlings- og arbeidsprogram. Arbeidsgruppa har hatt NJFFs visjon «Jakt- og fiskeglede til alle – for alltid» og NJFFs formålsparagraf som grunnlag for forslaget til strategi.

Mye av det vi har snakket om og sett at det vil være mulig å gjøre noe med, kan oppsummeres i følgende ambisjoner:

- NJFF skal redusere sitt fotavtrykk innenfor våre kjerneaktiviteter jakt, fiske og annet friluftsliv
- NJFF skal være en tydelig stemme for bevaring av norske naturressurser på land og i havet

Ut fra disse ambisjonene har vi foreslått 13 mål for de neste seks årene som vi mener kan være med på å oppfylle ambisjonene. For arbeidsgruppa har det vært viktig at målene i størst mulig grad skal være målbare, tidsavgrenset og relevante for egen organisasjon. Vi har valgt å ordne målsettingene under fire overordnede tema:

- Delingsøkonomi for jegere og fiskere
- Ta vare på fiskens og viltets områder
- Aktiviteter
- Skytebaner

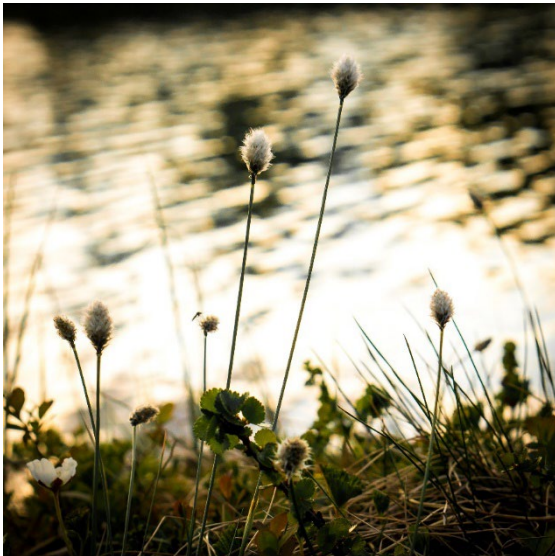
Tiltak, gjennomføring og implementering

I forslaget til miljøstrategi har vi tatt med eksempler på tiltak som gjør at målene kan nås. Vi anbefaler at det lages en digital tiltaksbank som lokalforeninger og regionlag kan hente tiltak til målene i miljøstrategien som passer for den situasjonen de er i. På den måten kan man skreddersy strategien til sitt eget lag eller forening, og vi tror at dette kan bidra til større engasjement og gjennomføringsgrad. Det kan også gjøre det lettere å implementere miljøstrategien i hele organisasjonen.

Rapportering

For at flest mulig av regionlag og lokalforeninger skal ta miljøstrategien i bruk, må den ikke oppleves som for omfattende og utenfor det de skal holde på med. Man kan heller ikke pålegge lokalforeninger og/eller regionlag å ta den i bruk. Derfor er det viktig å tenke gjennom hvordan man presenterer miljøstrategien dersom den blir vedtatt. Arbeidsgruppa tror heller ikke det kan legges opp til en omfattende rapportering for lokalforeningene når man skal se på gjennomføringsgraden.

Arbeidsgruppen foreslår å utvikle et enkelt skjema som sendes alle lokalforeningene og regionlagene, som de kan bruke til å krysse av for tiltak de gjennomfører. Skjema bør sendes ut mot slutten av hvert år. Da kan forbundet ha en viss oversikt over i hvilken grad strategien tas i bruk av organisasjonsleddene. Selv om arbeidsgruppen mener det skal være frivillig å rapportere, kan dette brukes til å evaluere oppfølgingen og eventuelt justere strategien.

Miljøpris

Arbeidsgruppa foreslår at det på hvert landsmøte deles ut en miljøpris til lokalforeninger som har utmerket seg med sitt arbeid. Miljøprisen bør være av en slik størrelse at det både vil oppleves som en klapp på skulderen, som stimulerer til videre arbeid, og som inspirerer andre til å ville få prisen. Miljøprisen kan knyttes til miljøstrategien ved at tiltakene lokalforeningene belønnes for, bidrar til at miljøstrategiens mål kan nås.

Opplæringsvirksomheten

For implementeringen av miljøstrategien er det viktig at den blir en del av opplæringsvirksomheten i forbundet, gjerne som en del av alle kurs. Ved å fortelle at forbundet har en miljøstrategi, kan det skapes en større bevissthet rundt vårt økologiske fotavtrykk som fiskere og jegere. Og det kan danne utgangspunkt for å ta opp forskjellige tiltak man kan gjøre på organisasjonens forskjellige nivå, men også som enkeltperson. Motivasjonen for å jakte og fiske kan være vidt forskjellig for den enkelte. Ved å snakke om dette på kurs og annen opplæringsvirksomhet kan den enkelte bli mer bevisst sin egen påvirkning på miljøet, og få kunnskap til å gjøre bedre valg i sin egen aktivitet.

Veien videre

Arbeidsgruppa har arbeidet med å få kartlagt hva slags miljøarbeid vi gjør i NJFF per i dag, satt søkelyset på noen problemstillinger og dilemmaer vår egen aktivitet har for naturmangfold og bærekraft, og satt opp et forslag til miljøstrategi for NJFF for 2024–2030.

Arbeidsgruppa ser på dette som en begynnelse på et arbeid som NJFF vil måtte ha i alle år fremover. I 2030 vil vi kunne få svar på hvor langt den første miljøstrategien har bragt oss i forhold til målsettingene. Men vi vil også helt sikkert ha oppdaget andre områder det må arbeides med, nye mål vil utforme seg, og nye strategier må lages. Det er naturlig for alle strategiplaner. De skal gjennomføres, evalueres, revideres og tilpasses. Og vi tror ikke at behovet for en miljøstrategi vil bli mindre aktuelt i fremtiden. NJFF har et viktig samfunnsoppdrag i å gjøre fremtidens generasjoner kjent med naturen, jakt- og fisketradisjoner og matkultur.

Dersom det opprettes en digital tiltaksbank slik arbeidsgruppen foreslår, må denne stadig oppdateres med nye tiltak og eksempler på hvordan de har blitt gjennomført. Dette for at lokalforeninger og regionlag skal oppleve den som aktuell og inspirerende, og være et nyttig verktøy for hele organisasjonen. Tiltak som ikke lenger er oppdaterte eller er blitt utdaterte/uaktuelle må tas bort.

I neste omgang kan det også sees på om miljøstrategien også skal bli en bærekraftstrategi, der det også tas med mål som retter seg mot flere av FNs bærekraftsmål.

Fotokreditering:

Side 10, 15 og 39: Sarah Synnevåg

Side 14: Torgeir W. Skancke

